

UPANJE V VEČNO SLOVENIJO

Danes smo se na tem svetem kraju, kot vsako leto, spet srečali Slovenci iz celega sveta. S tem romanjem, ki ima velik duhovni in narodni povezovalni pomen, se že dolgo vrsto let tudi na zunaj kaže tisto, kar se je sicer dogajalo skozi stoletja, le da je prej naša navzočnost bila bolj tiha. Nismo se srečevali tako suvereno, ker nismo bili mednarodno prepoznavni. Naša definitivna navzočnost je bila še v pripravljanju, v snovanju, v zorenju, naša psiha se je morala dokončno izoblikovati. Skozi stoletja smo se krepili predvsem duhovno, ob spremljanju, ki nam ga je nudila krščanska vera in pripadnost krščanskemu svetovnonazorskemu in civilizacijskemu okviru, v katerem smo ohranjali in dopolnjevali svojo identiteto. To se je dogajalo v naši notranjosti, s komaj prepoznavnimi zunanji znaki našega obstoja. Pred 26 leti pa je vsa zbrana energija skoraj nepričakovano stopila na dan in nam zagotovila mesto v posvetu narodov. Če smo lani proslavljali srebrni jubilej naše države, letos začenjamo prvo leto do naslednje srebrne obletnice. Odgovorni smo zanjo, da jo bodo naši nasledniki, tedaj ob zlatu, še lepše in veselejše proslavljali.

Današnje srečanje se nam javlja v različnih možnih triadah, z vso brezmejnostjo in bogastvom slovenskega sveta: 1) Prvič, tri Slovenije (matična, zamejska in zdomska); 2) Drugič, možne trojice iz zamejstva: iz Koroške, Rož-Podjuna-Zila, iz Primorske, Trst-Gorica-Benečija; 3) Tretja triada iz slovenskega zdomstva, razseljenega po celinah: Evropa, Amerika in Avstralija; 4) Končno, tromeja: Slovenija-Italija-Avstrija, s tem pa tri evropske jezikovne in miselne sestavine: slovanska, romanska in germanska.

V prvem omenjenem triptihu imamo pred seboj tri podobe Slovenije: matična, zamejska in zdomska. Vse tri izhajajo iz ene in iste Karantanije, bogati pa jih raznolikost in barvitost lastnih značilnosti. Matična in zamejska Slovenija sta si ozemeljsko neposredno blizu, druga ob drugi, dotikata se in bi za gledanje od zunaj morale biti eno, čeprav so do schengenskega sporazuma bile med njima državne meje. Pravim, da bi morale biti eno, ker je znano, da marsikdaj v matični Sloveniji niti na državni ravni niti na ravni ljudstva ni posluha za to, kar se dogaja med Slovenci, ki so od Ljubljane oddaljeni samo dobro uro vožnje z avtomobilom za severno ali zahodno mejo. Njihove skoraj stoletne težave in posebnosti bi morale biti za vsakega slovenskega človeka občutene in obravnavane kot lastne. Dolga desetletja uradnega domačega enoumja so povzročila, da so meddržavne meje postale tudi notranje meje v narodu. Petdeset let so/ste si Slovenci z obeh

strani meja bili tuji. Po letu 1991 se je to nezdravo stanje začelo spreminjati na boljše. Republika Slovenija je začela skrbeti za rojake, ki so kot zapostavljeni manjšinci živeli v sosednih državah. Kljub temu je opazno, da Slovenci v matici še vedno živijo nekako preveč mirno v svojem malem in lepem vrtičku, ne zavedajo se pa, kako osrečujoča je povezava z rojaki, ki živijo samo nekoliko čez nekdanjo mejo. Pa ne samo osrečujoča, temveč tudi plodovita je lahko ta povezava, ker vsebuje nešteto političnih, kulturnih in trgovskih možnosti za skupno rast. Vsi bi morali čutiti, da smo eno, in na tej podlagi tesneje sodelovati. Slovenija je ena sama in bi se vsi morali tega veliko bolj zavedati. Slovenska narodna in državljanska zavest v matični Sloveniji je še vedno preveč pogojena s polpreteklostjo. Od tod neke vrste mrtvilo, ki se kaže tudi v teh razmerjih. Naj povem, da smo iz prekomorskega zdomstva dolga desetletja vzdrževali preko posameznikov in preko naših ustanov tako s Koroško kot s Primorsko zelo dobre stike. Ker z zaprto domovino neposredni stiki niso bili mogoči, smo se ves čas prepoznavali v slovenskem zamejstvu. V zvezi s Koroško bi morali vedno imeti pred očmi lepo slovensko pesem »Rož, Podjuna, Zila, venec treh dolin. Moja domovina, narod moj trpin!«. Menim, da je s temi verzi povedano vse, kar lahko čutimo do zibelke slovenstva. Za Primorsko imamo pa vedno pred očmi Gregorčičevo »krasno ... bistro hči planin«. Ob njenih vodah so se pred sto leti bili krvavi boji, s katerimi smo Slovenci branili svojo zemljo. Oba dela zamejstva sta nam torej blizu in spadata v najintimnejše predele naše narodne eksistence.

Danes je pred vami nekdo iz zdomstva, nekdo, ki je iz druge generacije zdomskih Slovencev, ki je bil rojen sicer še v Evropi, v zasilnem taborišču v Italiji takoj po končani drugi svetovni vojni, a je vse svoje življenje živel zunaj zemljepisne Slovenije, v Argentini. Če so zamejci za matično Slovenijo »daleč«, kaj šele zdomci, kot jaz, ki prihajam izza oceana in celo iz druge poloble? Naj mi bo oproščeno, če anekdotično povem, da se v središču Slovenije, v Ljubljani, naključno srečujem z neznanimi ljudmi. Ko beseda nanese na to, od kod prihajam in odvrnem, da iz Argentine, me vprašajo, pred koliko leti in zakaj sem odšel tja. Ko odvrnem, da nikoli nisem odšel tja in da tam živim že celo življenje, ki pri mojih letih že ni več kratko, mi rečejo: »Pa lepo govorite slovensko!« Da, dragi prijatelj, kako pa naj bo drugače! Za nas je to slovensko govorjenje in čutenje normalno. Ti moraš pa za to zvedeti oz. se za to pozanimati. Vloga slovenskih medijev je pri tem tudi odločilna in je tudi v tem očitna ena izmed današnjih pomanjkljivosti.

Kljub omenjeni domnevni daljavi in s temi značilnostmi bom skušal v nekaj besedah strniti svoj pogled na večno Slovenijo.

Naj kot izhodišče najprej rečem, da na Slovenijo gledam celo življenje zemljepisno od zunaj. Ni mi bilo dano niti roditi se niti živeti v matični Sloveniji, čeprav se ves čas zavedam, da spadam vanjo. Biti zunaj, biti zato daleč, je stoletja bilo nekaj negativnega in tragičnega. V dolgih dobah brez komunikacij je bila oddaljenost neke vrste prekletstvo. V stari Grčiji je ostrakizem bila ena

najhujših kazni. Bila pa je tudi ena od najhujših bolečin. Spominjam se še iz otroških let pisem, ki so jih pisali starejši in ki so prek oceana z navadno pošto (z ladjo) romala dva do tri mesece. Očitno so pisali enkrat na leto ali dve. Z letalsko pošto je pismo potrebovalo tri tedne, a je bilo to zelo drago, denarja pa ni bilo. Že nekaj desetletij pa živimo v dobi rastočih komunikacij in tekočih stikov med celinami, s katerimi so se razdalje neprimerno zmanjšale in mnogokrat celo izginile. V teh razmerjih pa gledanje iz oddaljenosti včasih daje boljšo perspektivo.

Dejal sem, da smo živeli vse svoje življenje zunaj, a je to življenje bilo tako, kot ga je pokojni oče strnil v naslov ene svojih knjig, ki se glasi: Na tujem v domovini. Z linearnim gledanjem bi morali misliti: Če si na tujem, ne moreš biti v domovini. Pa vendar ... Slovenci smo živeli in živimo na tujem, zemljepisno raztreseni po svetu in zunaj ozemlja domovine, vendar smo duhovno vpeti v njeno dušo in srce. Tako smo na poseben način ves čas živeli in živimo v domovini. Gledanje na Slovenijo zato ni samo od zunaj. Ker nas je neposredno obdajal neslovenski svet, smo vedno iskali oporne točke v slovenskem duhovnem svetu. Ta nas je spremljal in nas spremlja vsepovsod. Duha Slovincem niso mogli uničiti niti zunanji niti notranji sovražniki, ki so pustošili in delno še pustošijo našo zemljo. Zunaj matičnega ozemlja živečim nam je manjkalo naravno slovensko okolje, skoraj tako kot rastlini zemlja ali ribam voda. Nadomestili smo si ga s ponotranjenostjo. Naučili smo se gledati tudi notranjost slovenstva in iz nje živeti. V naši kulturi smo dobivali smisel obstoja v trdih trenutkih take in drugačne suše. Zemljepisna oddaljenost in delna osamelost je dobivala uteho v večnih vrednotah ne samo krščanske vere, temveč tudi slovenskega izročila. V gojenju jezika, v spoznavanju pisateljev in pesnikov, v spoznavanju naše zgodovine, v razglabljanju njene daljne, pretekle in polpretekle problematike smo živeli in še živimo vpeti v slovensko stvarnost, ki jo torej gledamo od zunaj in od znotraj. Ves čas nas je namreč skrbelo, kaj se dogaja znotraj Slovenije, a ne znotraj njenih meja, o čemer smo bili dovolj dobro obveščeni, temveč znotraj njene duše. Skrbelo nas je stanje slovenskega duha. Iz relativne daljave smo spremljali njegov razvoj.

Slovenci v zdomstvu smo torej bili od vsega začetka zaznamovani z eksilom. Prva generacija je morala v tujino, ker je po velikem holokavstu v Rogu, na Teharjah, Hudi jami in drugod bilo v nevarnosti tudi njeno življenje. Od takrat smo postali stigmatizirani, ker nas je uradna Slovenija imela, v najboljšem primeru, za gobavce slovenskega naroda. Poluradno smo še vedno to, čeprav se je prav pred kratkim to nastrojenje začelo krhati. V skoraj sto letih našega zdomstva (za nekatere se je to zdomstvo začelo pred devetdesetimi leti, za druge pred sedemdesetimi) smo kljub razdaljam in uradnemu preziru ostali zvesti svoji domovini ter ohranjali in gojili slovenske vrednote. V tem razpoloženju smo naravno pred 26 leti presrečni doživeli demokratizacijo in osamosvojitve Slovenije. Govorjenje o naši zvestobi pa ni prazno, saj je potrjeno z očitnimi dejstvi in delom že

treh generacij, ki delajo v slovenskem duhu in neprestano postavljajo nove temelje za ustvarjanje in ohranjanje univerzalne Slovenije.

Zaradi te zvestobe sem danes lahko tukaj pred vami kot eden izmed vas in z vami javno, na glas in svobodno lahko razmišljam o skupni preteklosti, sedanosti in prihodnosti našega naroda in naše države.

O preteklosti je bilo že nekaj povedanega, zato ne bom o njej veliko govoril. Vendar se je vedno potrebno in vredno spominjati svetlih točk iz davnine. Od Karantanije, preko ustoličevanja, pokristjanjenja s svetima Cirilom in Metodom, in preko prve slovenske knjige smo se Slovenci prebijali skozi neprijazno zgodovino in se ohranjali ter utrjevali v svoji istovetnosti. V devetnajstem stoletju smo z razvojem dogodkov v Evropi začeli bolj drzno razmišljati o svoji usodi. Od Vodnikove »Ilirija vstan'«, preko Prešernovega »Vremena Kranjcam bodo se zjasnile ...«, preko pomladi narodov, preko Majerjevega naslova in programa »Kaj Slovenci terjamo ...«, preko izdelave slovenskega narodnega programa Zedinjena Slovenija, preko taborov, preko ustanovitve slovenskih strank, preko trialističnih načrtov v avstro-ogrski monarhiji, pa do Majniške deklaracije pred sto leti, vse to je pomenilo močan vzpon v izoblikovanju naše samozavesti in navzočnosti. Konec prve svetovne vojne nam ni bil prijazen, čeprav smo se uspeli izviti iz utesnjujočega večstoletnega cesarskega političnega okvira. Kljub nekaterim dosežkom (kot npr. ustanovitev ljubljanske univerze) smo padli pod drugačen okvir, v katerem naše težnje niso bile izpolnjene. Med obema vojnama se je ravno to kazalo na dovolj viden način.

Z drugo svetovno vojno je prišla katastrofa, ki je prej kot narod še nikoli nismo doživeli: Ob razkosanosti med tri okupatorje nam je skočila v hrbet notranja revolucija. Moderno barbarstvo s srpom in kladivom ter rdečo zvezdo je pod pretvezo naprednosti, družbene pravičnosti in svobode povzročilo našemu narodu grozote in trpljenje, ki jih v prejšnjih zgodovinskih preizkušnjah nismo poznali. Z revolucijo, ki so jo med drugo svetovno vojno zanetili med nami člani komunistične partije, se je konflikt spremenil v nekaj absolutnega. »Kdor ni z nami, je proti nam ...« Ta »z nami« je bil totalen, brez kakršnih koli možnih nians. Kdor je hotel vnesti najmanjši pomislek, je bil tako ali drugače odstranjen, četudi je bil zvest ideološki pristaš (pa naj bo to Angela Vode, Edvard Kocbek ali kdor koli med mnogimi). Stalinistična revolucija je v svetovnem merilu in med nami šla tako daleč v svojem makiavelizmu, da ni dvomila o svojem kolaboracionizmu z nacizmom (pakt Ribbentrop-Molotov). Ko je v Sloveniji zvesta ideološka privrženka Angela Vode ob tem protestirala, so jo disciplinirali in ji dejali: »Stalin že ve, kaj dela!«

Pod težo okupacije in vojnih razmer je divjala revolucija. Atentati in uboji po mestih. Teroriziranje podeželja. Kombinirala sta se okupatorjeva brutalnost in revolucionarna perverznost. Ta je bila

toliko hujša, ker je izrabljala domoljubje mnogih, ki so v začetku sledili lepim besedam o svobodi in uporju proti okupatorjem. Kmalu je bilo za vse jasno, kakšne narave je propagirana Fronta, proti komu je usmerjena in za kakšno svobodo gre. Źrtve revolucije same govorijo o tem in danes Źe ni veĉ treba preveĉ argumentirati, saj je cela Slovenija eno samo pokopališĉe in neprestano odkrivajo nova množiĉna morišĉa, da o posameznih ne govorimo. Za kakšno svobodo jim je šlo, je pa tudi jasno, saj ste v domovini Źiveĉi Slovenci njeno grenkobo predolgo okušali. Še danes nas ta grenkoba spremlja in moramo prenašati njene zle uĉinke.

S prvimi atentati v Ljubljani (npr. duhovnika Lamberta Ehrlicha, ki se ga v tem kraju posebej spominjamo) in sledeĉimi grozotami na podeŹelju sta komunistiĉna revolucija in njena Fronta izkazovali svoj pravi obraz. Njene Źrtve so bili samo Slovenci, ne okupatorji. Samoobramba, ki je pod razliĉnimi imeni zaĉela braniti domove in Źivljenja pred prevratnim razdejanjem komunistiĉnega nasilja, je postajala vedno bolj uspešna. Će bi ne bilo mednarodnopolitiĉnih dogovorov (npr. na Jalti), bi se Slovenci lahko ubranili komunistiĉne tiranije. Z mednarodnim spletom dogodkov pa smo bili kljub plemenitim prizadevanjem, junaštvu in muĉeništvu pahnjeni v moderno barbarstvo, s suŹenjstvom vred, ki je trajalo pol stoletja. Na našem narodnem telesu, predvsem pa na duši je to barbarstvo pustilo neizbrisne brazgotine, ki jih bomo morali s ĉasom s teŹavo asimilirati, predelati, prerasti, pa tudi s ponosom nositi v prihodnost, kot ĉe bi bili na nek naĉin Źe poveleĉani, od daleĉ podobni tistim v Svetem pismu, ki so šli skozi veliko preizkušnjo.

V polstoletni dobi trpljenja nesvobodne domovine pod Triglavom smo pa Slovenci v zdomstvu, ki smo se rešili pred holokavstom in pred jeĉo, bili v svetu vaši glasniki. Bili smo oropani konkretne domovine, a smo, kot reĉeno, nosili s seboj domovino v glavah in srcih. Ker nam ni nihĉe stregel po Źivljenju niti nam omejeval osebne niti skupinske svobode, smo v materialni revšĉini, a nemoteno lahko naprej ohranjali in gojili neokrnjene slovenske vrednote. Źivelimo v diaspori, torej razpršeni, a je ta diaspora bila nadvse aktivna. Smrt, ki je ostala za nami, nas v širnem in svobodnem svetu ni strla. Plodovito delo je bilo tisto, kar nam je ohranjalo Źivljenje v slovenskem duhu. Predvsem prvi generaciji, tisti, ki je bila vkoreninjena še v Sloveniji, ki je zato v tujini najbolj trpela, gredo vse zasluge za bogato in plodovito ustvarjalnost, ki jo je izkazala v teŹkih ĉasih telesne oddaljenosti od rodnega kraja. Ta ustvarjalnost se je kazala v kulturi, v duhovnem Źivljenju, v našem šolstvu, v prosveti, na splošno v druŹabnem Źivljenju, v naših organizacijah. Naj tu posebej omenim kulturno ustanovo, ki je imela svoje središĉe v argentinskem glavnem mestu Buenos Aires, Slovensko kulturno akcijo, ki je bila skozi štirideset let, v temnih ĉasih naše domovine v svetovnem slovenskem merilu predstavnica svobodne slovenske kulturne dejavnosti in ustvarjalnosti. Ćlani druge generacije smo kot otroci in pozneje mladostniki spoznavali gigantsko delo, ob njih rastli, jih obĉudovali, od njih prejimali Źiva slovenska izroĉila in jih še danes skušamo posnemati v njihovi

Ijubezni do domovine. Generacije za njimi imamo po njihovi zaslugi pred seboj neprekinjen in nepokvarjen film slovenske zgodovine. Za nas v vsakdanjem življenju ni bilo travmatičnega preloma, ruptur, v slovenskem narodu. Za nas je bilo slovensko življenje presajeno iz slovenske zemlje in vsajeno v tujo, toda rastlina z njenimi sokovi vred je bila ista. Travmo, ki je zadela Slovenijo, smo seveda spoznavali in jo tudi mi nosili s seboj kot križ, ki je bil naložen vsem, le da je nam bila prizanesena njegova materialna (telesna) teža. Duhovno smo pa spremljali vsakodnevno žalost, ki se je v najbolj nepričakovanih trenutkih pojavljala na obrazih in v izrazih naših starejših. Vsi skupaj smo pa, vsak po svoje, spremljali iz relativne oddaljenosti trpljenje zaslužjene domovine. Naša diaspora je torej bila kreativna na podlagi večnih slovenskih vrednot. O tem pričajo vsa dela, ki jih že šestindvajset let lahko dan za dnem spoznava matična Slovenija in ki so ji v ponos.

Po petih desetletjih, ki so se zdela neskončna, pa je vendar skoraj nepričakovano nastopil trenutek, ki se ga nismo nadejali. Tudi tu je vplivalo mednarodno dogajanje. Sovjetski blok je začel pokati po šivih. Zanimivo je, da so se romanja, kot je današnje, začela na pobudo msgr. Vinka Žaklja prav takrat, leta 1989, torej prav v letu velikih prelomnih dogodkov v Evropi ob krhanju v komunističnem bloku.

Padec berlinskega zidu je bil samo zunanja podoba izvotlitve perverznega komunističnega platonizma, ki ni več mogel z enoumjem niti miselno niti dejansko obvladovati položaja. Tudi pri nas se je začelo počasi odpirati, ko je vladajoči razred uvidel, proti svojim željam, da se je treba kameleonsko prilagajati mednarodnemu trenutku. Prišle so volitve, 8. aprila 1990, na katerih je zmagal Demos, kmalu za tem pa plebiscit, ki je decembra istega leta oboje zaokrožil in našo usodo definitivno preusmeril v politični pluralizem in samostojnost. Tako množičnega, skoraj 90-odstotnega složnega nastopa slovenskega naroda še nismo poznali v vsej naši zgodovini. Tok zgodovine je bil pospešen tudi pri nas in v letu in pol smo demokratično razglasili svojo samostojnost in bili relativno kmalu priznani od mednarodne skupnosti kot suverena in polnopravna država v posvetu narodov. Takrat nas je za hip zapustil moreč stoletni občutek prestanega trpljenja. Veselje je prekipevalo ob edinstvenem dosežku. Na zunaj je za trenutek ostal za nami tudi slovenski holokavst, pomanjkanje človekovih pravic in svoboščin, neprodušno zaprte meje, zatohlost ozračja, brezperspektivnost ... Vrata slovenskega koncentracijskega taborišča so se odprla, vse možnosti so bile pred nami, neizmeren prostor prave svobode se nam je odprl ...! Z nepopisnim veseljem smo se vsi Slovenci, doma, za mejami in v zdomstvu srečali z milostnim trenutkom, ki nam ga je gotovo izprosilo skondenzirano trpljenje. Iz stare Grčije nam prihaja pojem in beseda »kairos«, ugodni trenutek, trenutek torej, ki ga prej nikoli ni bilo in ki se verjetno dolgo ne bo ponovno pojavil. Z navdihom od zgoraj smo ga znali izkoristiti in uporabiti. Danes smo še vedno njegovi dediči.

Lahko ste že pomislili: Vse to je govorjenje o preteklosti, ki je že za nami. Kaj pa danes in jutri? Brez preteklosti ni sedanjosti, in brez jasnosti pri obravnavanju obeh ni prihodnosti. Zato je prav, da vemo, od kod prihajamo in kaj vse je za nami. Slovenci nismo od včeraj, čeprav bi nas nekateri želeli prepričati, da se je naša zgodovina začela šele leta 1945. Slovenci nismo od včeraj! Imamo preteklost, imamo pa tudi prihodnost.

Zato je prav, da se vsi neprestano sprašujemo o tem, kakšno Slovenijo imamo danes, kakšno Slovenijo hočemo jutri in kaj smo pripravljene zanjo storiti. Katere so nujne spremembe, ki jih moramo prebuditi in izvesti?

Prva je gotovo v tem, da skrbimo za svojo notranjost, to je, da si prizadevamo za čim višjo raven naših kreposti. Da ja ne bi govorili o drugih, medtem ko bi bila naša notranjost nepospravljena in zanemarjena. V takem stanju ne bi bili sposobni večjih niti posameznih niti skupinskih podvigov in ne bi mogli s sv. Stanislavom reči, da smo »za višje stvari ustvarjeni«. Naša notranjost je torej prva naša skrb. Za tem pa se lahko začnemo spraševati o skupinskih težavah in značilnostih.

Ob tem so zanimive nekatere misli, ki jih je že večkrat izpovedala Nobelova nagrajenka za literaturo iz leta 2015, Belorusinja Svetlana Aleksijevič. Kot novinarka in pisateljica že štirideset let opazuje sebe in sodržavljane in danes, šestindvajset let po imploziji Sovjetske zveze trdi zase in zanje, da so še vsi prav taki sovjeti kot prej. Današnji »homo postsovieticus« je miselno še vedno vpet v prejšnji sistem in se od njega težko osvobodi. Težko razume, kaj je prava svoboda in demokracija. Uporablja te besede, a jima ne zna dati prave vsebine, ker je celo življenje živel v »lagerju«, kot pravi ona. V marksistično-leninističnem laboratoriju je bil skonstruiran kot novi človek. Kako naj se sedaj spremeni in v kaj? Ne zna iti iz sebe. Zase pravi, da ji je to uspelo, čeprav je bila vzgojena v totalitarnem okolju, a ji uspeva z veliko težavo. Pravi, da je nekaj »sovjetskega človeka« še vedno v njej.

Pri nas smo bili zunanjepolitično protisovjetski, notranjepolitično pa verjetno precej enaki. Kako je z nami v tej zadevi? Kje moramo začeti spreminjati, da bo nekoč drugače? Nekaj se je spremenilo, marsikaj iz bolne polpreteklosti pa ostaja. Zadeva je v pravem razlikovanju med obema.

Premostiti moramo travmo, ki nas je zadela. Vstati moramo iz mrtvila, ki nam ga je pustila doba enoumne brezizhodnosti. Danes moramo narediti čim več, da celimo tiste najhujše rane, ki so danes v notranjosti. Na novo je treba povezati preteklost s sedanjostjo, ki je uprta v prihodnost. To ni nikakršna nostalgija niti ne konservativnost. Je naprednost v pravem pomenu besede.

Predvsem ne tarnajmo, da se ne da nič napraviti. Ne bodimo taki, kot sta bila učenca na poti v Emavs, ki sta uhajala pred stvarnostjo, ki se jima je zdela neprijazna in izgubljena: »Mi pa smo

upali, da je on tisti, ki bo rešil Izrael. Vrh vsega pa je danes že tretji dan, odkar se je to zgodilo. Žene so sicer po angelih pripovedovale, da živi, njega pa še nismo videli ...« Danes bi lahko kdo izmed nas v Sloveniji rekel: Vrh vsega je danes minilo že 26 let, pa še nismo videli spremembe v jedru ... Učenca na poti v Emavs sta tako tarnala, pa sta imela Rešitelja in rešitev pred seboj ... Rešitev je bila res drugačna, kot sta si jo predstavljala. Njune oči pa so bile čudno zastrte, da bi to rešitev spoznala. Šele potem sta ugotavljala: »Kako nespametna sva bila in res počasna v srcu ... Ali ni najino srce gorelo, ko nama je po poti govoril ...?« Vstala sta in še tisto uro, v temi šla na pot proti Jeruzalemu. Dragi rojaki, imejmo duhovno odprte oči, da bomo videli s srcem, kar je že na dlani, da ne bomo še mi nespametni in počasni.

Ob tem mi dovolite kratko anekdoto, ki je delno osebna. Že leta 1976 sem v Belgiji spoznal dva slovenska katoliška duhovnika, ki sta bila vzhodnega obreda, msgr. Ilca in gospoda Kozino. Oba sta pastirsko skrbela za duhovno oskrbo ruskih, ukrajinskih in tudi vzhodno poljskih katoličanov, vzdrževala z njimi stik in jim pošiljala najrazličnejši verski material, kolikor so neprodušno zaprte meje to dovoljevale. Takrat sva se z msgr. Ilcem nekaj dni veliko pogovarjala o Rusiji. Ostala sva v znanstvu. Petnajst let kasneje, po imploziji Sovjetske zveze, je prišel v Argentino na obisk k svoji sestri. Takrat je imel predavanje pri Slovenski kulturni akciji prav na to temo: Padeč komunističnega sistema v Rusiji. Na koncu predavanja ga je ob debati prijatelj vprašal, če je mogoče najti kakšno povezavo z napovedjo v Marijinem drugem sporočilu v Fatimi o spreobrnitvi Rusije. Odločno je odgovoril: »Da, Rusija se je že spreobrnila.« Prijatelj ni bil preveč zadovoljen z odgovorom, češ, ta postkomunistična Rusija, polna sovjetske miselnosti, materializma, aparatčikov in še mnogo druge nesnage, ta Rusija je tista, ki jo je Marija napovedala v Fatimi? Duhovnik, vsestranski strokovnjak o Rusiji, je ponovil še bolj odločno: »Rusija se je že spreobrnila. Marija je svoje že naredila.« Potem pa je dodal: »Če nam pa Rusija, taka kot je danes, ni vseč, je pa na nas, da jo spremenimo. Mi jo moramo spremeniti.« Tukaj je konec anekdote. Dragi rojaki, ali nam je jasno? Slovenija se je že spreobrnila. Če nam pa Slovenija, taka, kot je danes, ni vseč, je naša naloga, da jo dokončno spremenimo. Lahko bi kdo rekel, da je to težka naloga, morda tako težka, da je kar nemogoča za nas. Z Marijo iz Fatime, katere stoletnico prikazovanj obhajamo v teh mesecih, ni nič nemogočega. Le verovati in upati je treba.

Ob tem se pa spomnimo še na svetopisemski dogodek. Nasititi je bilo treba pet tisoč mož. Kristus je kratko malo dejal: »Dajte jim vi jesti ...« Apostoli so se spogledali: Nemogoče, imamo samo pet hlebov in dve ribi, in kaj je to za toliko ljudi. Kristus je velel prinesiti hlebe in ribi, jih blagoslovil in dal, da razdelijo. In morali so pobirati še koše ostankov. Dragi rojaki, mi dajmo od sebe tisto malenkost, ki jo imamo. Nekdo Drug bo poskrbel za rezultat, ki bo bogat, celo z namečkom. Toda brez naših petih hlebov in dveh rib, ki so prvina, pa tudi Vsemogočni »ne more« narediti ničesar.

On hoče našega sodelovanja in našega napora. Morda tudi to botruje misli sv. Terezije Velike (iz Avile), ki je menda dejala: Kadar je neka stvar nemogoča, to pomeni, da mora Bog narediti devetindevetdeset odstotkov, mi pa en odstotek. Nikar pa se ne varajmo. Nikar ne mislimo, da je tisti (en) odstotek mala južina, kot bi rekel Martin Krpan. Neznansko težko ga je realizirati. A ta del, ta odstotek, moramo opraviti mi. Bog in Marija sta svoje že naredila. Med drugim ta odstotek vsebuje nič posebno težko, še manj junaško državljansko dolžnost, da na dan volitev gremo na volišče in volimo resnično demokratične opcije.

Vse premalo se zavedamo, da je leto 1991 pomenil za nas čudež. Razumsko si je težko razložiti, zakaj so se zadeve tako razpletle, kot so se. Politično se sicer vedno lahko najde nekaj vzrokov, ki so povzročili znane posledice. Toda, od kod tisti vzroki? Vedno pridemo do neke točke, kjer se ustavimo in nimamo razlage. Nemogoče stvari razlage nimajo. Ta čudež so nam prav gotovo izprosili naši mučenci, ki v trumah ležijo razkropljeni po slovenski zemlji in neprestano kličejo božji blagoslov nanjo. Zahvaliti se moramo tudi živim trpinom v matični Sloveniji, ki krvi niso prelili v hipu, temveč so jo desetletja prelivali vsak dan po kapljicah in zadoščevali za napake v našem narodu. Nikoli se ne bomo dovolj zavedali, kakšen duhovni kapital imamo v njih, sicer bi se jim bolj priporočali, kot se jim.

To nas pa tudi navdaja z upanjem. Znane so tri božje kreposti: vera, upanje in ljubezen. Včasih so nekateri nekoliko omalovaževali upanje, češ, najvažnejši sta vera in ljubezen. Toda brez upanja tudi vere in ljubezni ne bi bilo. Upanje pa ni nekaj zgolj trpnega, pasivnega, češ, to je zadnje, kar nam ostaja, potem ko je vse drugo izgubljeno. Upanje je aktivna krepost, ki šele vsemu, tudi veri in ljubezni daje smisel. Ta krepost je danes verjetno najbolj potrebna Slovincem. Ne smemo dopustiti, da bi upadel naš pogum in bi zašli v malodušje. Vse pogoje imamo sedaj, da optimistično gledamo naprej, četudi imamo samo pet hlebov in dve ribi ... Upal bi se pa trditi, da imamo v resnici veliko več kot to.

Naj se za konec dotaknem še končne triade. Stojimo na tromeji. Ob tem ne moremo mimo misli, da spadamo v krščansko Evropo. Republika Slovenija s slovenskim narodom v njej je del njenega mozaika. Brez Slovenije bi Evropa ne bila Evropa. Njeni podobi bi manjkala sestavina, brez katere bi ne bila popolna. Evrope pa ni brez krščanstva. Krščanske vrednote so jo oblikovale. To trdijo vsi pošteni strokovnjaki. Eden izmed njih je bil pred tremi leti preminuli francoski zgodovinar Jacques Le Goff, eden največjih strokovnjakov za srednjeveško zgodovino. Bil je agnostik, socialist in laicistično nastrojen, a je pošteno trdil: »Povedati je treba, da Evropa dolguje svojo kulturo katoliški Cerkvi, v njej predvsem svetima Hieronimu in Avguštinu. Ni treba biti goreč vernik, da govorimo dobro o Cerkvi.« Tako je govoril pošten intelektualec, četudi ne vernik, ki v svojih mnogih knjigah govori o zgodovinskih dejstvih.

Francoski minister Robert Schumann, eden izmed pobudnikov in očetov evropskega združevanja, je v svojem delovanju izhajal iz krščanskega izročila in temeljev. Dejal je, da »prej kot vojaško zavezništvo ali gospodarska entiteta mora biti Evropa kulturna skupnost v najbolj vzvišenem pomenu te besede«. Izgradnja Evrope dobiva svoj blišč, šele če uresničuje veliki program obče demokracije v krščanskem pomenu besede. »Potrebna ji je duša, zavest o zgodovinskih sorodnostih ter o sedanjih in prihodnjih odgovornostih, politična volja za služenje istemu človeškemu idealu«. Kot je znano, je Schumann tudi kandidat za blaženega. Leto pred smrtjo je te svoje misli strnil v knjižico »Za Evropo« (Pour l'Europe). Cela vrsta razumnikov po svetu, tudi drugovercev (npr. Weiler), soglaša s tem prepričanjem.

Seveda pa mediji v današnjem svetu teh dejstev ne bodo razglašali. Posebno današnji voditelji in graditelji Evrope ter sestavljavci njenih glavnih listin (npr. načrtovana in nikoli sprejeta evropska Ustava) pa niti naključno nočejo tega slišati in na noben način nočejo vključiti vanje besede »krščanstvo«, niti v svoji kulturni različici ne, kaj šele, da bi vključili besedo »Bog«. Potem jih pa skrbi in se sprašujejo, zakaj in od kod kriza v Evropski zvezi in kaj se bo z njo zgodilo. Pa seveda množični prihod beguncev, ki prinašajo s seboj druge kulture, celo drugo civilizacijo. Brez trdnih temeljev in vrednot je težko kljubovati takim in drugačnim pritiskom. Tudi tukaj velja: Če ne veš, od kod prihajaš, boš težko našel pot naprej. Če te ne vodijo vrednote, ki so tiste, ki jih lahko imenujemo večne, bo kmalu konec tvojega zagona. Zgolj materialne motivacije še zdaleč ne zadostujejo. Znano je, da je človek po naravi religiozno bitje. Naravno teži k presežnemu. Sam v sebi ne more najti odgovora v bistvenih vprašanjih, ko se sprašuje o smislu, temeljih in vrednotah. Nujno potrebuje nekaj nad seboj, pa ne nekaj fiktivnega, temveč naravnega, nekaj, kar je bistveno povezano z njegovo eksistenco. Od tod religija = religare (ponovno povezovati, kar je že po naravi soodvisno). Britanski zgodovinar Arnold Toynbee ima v zvezi s tem in v istem smislu, z najširše zgodovinske perspektive, mnogo odločnih in jasnih trditev, ki jih tukaj ne bom navajal.

Ko je bil papež, današnji sv. Janez Pavel II., še pri moči, je nenehno klical: »Evropa, vrni se k sebi! Bodi ti! Ponovno odkrij svoj izvor! Osveži svoje korenine! Povrni se k tistim pristnim vrednotam, s katerimi je postala slavna tvoja zgodovina in merodajna tvoja navzočnost na drugih celinah!«

V tem duhu smo danes zbrani na Sv. Višarjah, v duhu zvestega slovenstva, nekdaj imenovanega višarskega slovenstva, in v duhu pristnega evropejstva. Ni enega brez drugega. Ob vstopu v krščanski evropski svetovnonazorski okvir smo se ohranili in razvili, v njem prebredli nešteto težav v burni zgodovini in prišli do danes. Samo krščanske vrednote, ki soglašajo s skupnimi občečloveškimi, so prava podlaga, da iz nje smelo nastopimo prihodnost. Z Ehrlichovimi besedami mora Slovenija postati in »biti mejnik, ki družbi in veže jug s severom, vzhod z zahodom. Sama ne sme biti ne eno ne drugo ne tretje. Ostati mora mejnik, ki družbi vse, kakor Sv. Višarje. To nalogo pa

bo Slovenija mogla izpolnjevati samo v svobodi, ne pod gospodarjem, ki bi sedel bodisi na jugu ali na severu, na vzhodu ali na zahodu ...« Tako Ehrlich. V teh prizadevanjih priporočajmo domovino višarski Materi božji, ki je bila kdaj imenovana tudi kraljica Evrope. Naj ona od tu izprosi pravega sožitja med narodi, ne samo med temi, ki se srečujejo ob tej tromeji.

Slovenci zunaj meja živimo v neprestanem zavestnem in podzavestnem primerjanju sebe s svetom, ki nas obdaja. Iz tega gledišča se nam Slovenija zdi veliko večja, kot je v resnici. To opažajo skoraj vsi rojaki, nekateri tudi zelo visoki uradniki slovenske države, ki iz matice prihajajo na obisk k nam in opazujejo slovenske stvaritve v svetu.

Naj bo trojna Slovenija vsem in za vse, kjerkoli nam je dano živeti, primeren in prijeten krov in zatočišče. V Karantani in današnjem trenutku imamo dve točki, ki omogočata, da načrtamo premico v prihodnost.

Danes smo tukaj zbrani Slovenci iz te, po duhu, umu in srcu velike Slovenije. Za večno Slovenijo torej gre, za katero z božjo pomočjo še naprej delajmo z močno vero, z veliko ljubeznijo in z neomajnim upanjem!